

شاخصه های حیات طیبه در زندگی حضرت زهرا (سلام الله علیها)

نرگس اوژند^۱

چکیده

شاخصه فردی و اجتماعی انسان ها به طور متقابل بر یکدیگر تأثیر می گذارند و این تعامل می تواند به بهبود کیفیت زندگی افراد و جامعه منجر شود. افراد با ویژگی های مثبت مانند شجاعت، همدلی و صداقت می توانند به عنوان الگوهایی برای دیگران عمل کنند و در ایجاد تغییرات مثبت در جامعه نقش داشته باشند. از سوی دیگر، جامعه ای که به ارزش های انسانی و اجتماعی اهمیت می دهد، می تواند به رشد و توسعه فردی افراد کمک کند و محیطی سالم و پویا ایجاد کند. حضرت زهرا (سلام الله علیها) به عنوان یک شخصیت کلیدی در تاریخ اسلام، تأثیرات عمیقی بر جامعه اسلامی داشتند. چگونه زیستن و معاشرت کردن با همسر و فرزندان و سامان بخشی به امور خانه و زندگی که در حیات طیبه حضرت زهرا (سلام الله علیها) بود، به عنوان «الگوی خانواده ها» خانه و خانواده او را به عنوان یک «خانواده الگو» مطرح ساخته است. آن حضرت، آیین خانه داری و همسر داری را به خوبی مراعات می کرد.

این تحقیق به روش توصیفی-تحلیلی و به صورت کتابخانه ای گردآوری شده است که در آن با مراجعه به کتاب ها، مقالات و رجوع به روایات و سیره عملی اهل بیت (علیهم السلام) به خصوصاً فاطمه زهرا (سلام الله علیها) شاخصه های فردی و اجتماعی آن حضرت مورد بررسی قرار گرفته شده است. حضرت فاطمه (سلام الله علیها) که به عنوان الگوی زنان معرفی شده است.

^۱ حوزه علمیه فاطمه الزهرا (سلام الله علیها) بم

چیزی که از این مقاله بدست آمده است نمونه ای از شاخصه های فردی مثل بخشنندگی، صبور بودن، همسررداری و... در خانه و شاخصه های اجتماعی مانند شجاعت حضرت فاطمه در برابر مخالفان، رسیدگی به نیازمندان حتی در شب عروسی است.

واژگان کلیدی: حضرت فاطمه (سلام الله علیها)، شاخصه های فردی و اجتماعی، خانه و خانواده، الگو

حیات طیبه، به معنای زندگی پاک و نیک، یکی از مفاهیم بنیادین در اسلام است این مفهوم، زندگی ای را توصیف می کند که در آن انسان به کمال و سعادت واقعی دست می یابد. قرآن کریم در آیات متعدد به حیات طیبه اشاره کرده و آن را هدف نهایی خلقت انسان دانسته است. بی تردید زندگی ائمه اطهار (علیهم السلام) به ویژه حضرت زهرا (سلام الله علیها) به عنوان الگوهای کامل انسانیت، مملو از نشانه های حیات طیبه است. زندگی ائمه اطهار، الگوی کاملی برای زندگی انسان هاست با شناخت شاخصه های حیات طیبه در زندگی این بزرگوار می توان الگوهای عملی برای زندگی خود یافت. شناخت عمیق از زندگی حضرت زهرا (سلام الله علیها) موجب تقویت ایمان و اعتقاد به دین می شود. در دنیای امروز بسیاری از افراد به دنبال معنویت و معنای زندگی هستند. شناخت شاخصه های حیات طیبه می تواند به این افراد کمک کند تا به آرامش و سعادت دست یابند با توجه به اهمیت موضوع و کمبود مطالعات جامع در این زمینه، این مقاله درصدد است به روش تحلیلی و توصیفی به شاخصه های حیات طیبه در زندگی حضرت زهرا (سلام الله علیها) بپردازد.

تحقیقات و مطالعات گسترده ای در رابطه با شاخصه های حیات طیبه حضرت زهرا (سلام الله علیها) انجام شده است ؛ از جمله کتاب ریحانه النبی از غلامرضا زهره منش که به موقعیت و جایگاه زن به خصوص حضرت فاطمه (سلام الله علیها) و کتاب الگوی برتر از علی اصغر رضوانی که در آن به درس هایی از زندگی حضرت زهرا (سلام الله علیها) پرداخته است و همچنین مقاله سیره حضرت زهرا (س) عالی ترین و موفق ترین سبک زندگی از قدسیه سادات هاشمی و عباس رجائی که در آن به مهم ترین ویژگی های زندگی حضرت زهرا (س) برای نسل امروز و الگوهای رفتاری آن حضرت پرداخته ولی تاکنون تحقیق جامع و کاملی در رابطه با این موضوع نشده است.

هدف از این تحقیق این است چون عدم توجه به شناخت شاخصه های حیات طیبه حضرت زهرا (سلام الله علیها) می تواند به تضعیف بنیان های اعتقادی و اخلاقی جامعه منجر شود. این مقاله ابتدا به شناخت شاخصه های حیات طیبه در زندگی فردی حضرت زهرا (سلام الله علیها) و سپس به شناخت شاخصه های حیات طیبه در زندگی اجتماعی حضرت زهرا (سلام الله علیها) پرداخته است.

۱. شاخصه های حیات طیبه در زندگی فردی حضرت زهرا (سلام الله علیها)

رفتارهای فردی زن در محیط خانواده یکی از مواردی است که زن به عنوان رکن و اساس خانواده اگر به آنها توجه نماید، بسیاری از معضلات و مشکلاتی که امروز زندگی فردی خانواده را تهدید می کند، از بین می رود. برخی از شاخصه های حیات طیبه در زندگی فردی حضرت زهرا (سلام الله علیها) که به عنوان برترین و والاترین بانوی جهان و اولین و آخرین سرور زنان در تمام دنیا معرفی شده است، عبارتند از:

۱-۱ صداقت و راستگویی

یحیی بن عباد از پدرش (عباد) نقل کرده است: «عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، أَنَّهَا كَانَتْ إِذَا ذُكِرَتْ فَاطِمَةُ بِنْتُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ: مَا رَأَيْتُ أَحَدًا كَانَ أَصْدَقَ لَهْجَةً مِنْهَا إِلَّا أَنْ يَكُونَ الَّذِي وَلَدَهَا؛

وقتی نزد عایشه از فاطمه دختر پیامبر (صلی الله علیه وآله) سخن به میان می آمد، می گفت: هیچ کسی را راستگو تر از فاطمه ندیدم جز آن کسی که او را به دنیا آورده است.» (منظور رسول خدا صلی الله علیه وآله است).^۲

^۲ الحاکم النیشابوری، المستدرک علی الصحیحین، ج ۳، ص ۱۷۵،

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) به امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمودند: سه چیز به تو عنایت شده که به هیچکس حتی خود من هم چنین عنایتی نشده است؛ همسری چون دخترم فاطمه زهرا (سلام الله علیها) داری اما من چنین همسری ندارم، پدر خانمی مثل من داری اما من ندارم، پسرانی چون حسن و حسین (علیهما السلام) داری که من پسرانی مثل آن ها ندارم، البته همه شما از من هستید من هم از شما هستم.^۳

امام رضا (علیه السلام) در مورد این بانوی بزرگوار می فرماید :

انّ فاطمه (سلام الله علیها) صدّیقه شهیده؛ فاطمه زهرا (سلام الله علیها) زنی بسیار راستگو و شهیده از این دنیا رفتند.^۴

"صدّیقه" که یکی از با مسمّی ترین اسامی آن حضرت است یعنی فردی که دروغ نگفته باشد، همواره گفتارش تصدیق کننده کردارش باشد و هیچ گونه انحراف از نظر علم و عمل و کردار و پندار در وجودش و در سراسر زندگی اش راه نیافته باشد. به راستی که فاطمه اطهر (سلام الله علیها) نمونه و مظهر چنین شخصیتی و مثل روشن و اعلای صدّیقه بودن است.^۵

۲-۱ صبر و استقامت

حضرت زهرا (سلام الله علیها) در عمر کوتاه خود بسیاری از مشکلات و مصائب را متحمل شدند چه در زمان نبوت پدر گرامیشان و چه در زمان امامت مرتضی علی (علیه السلام)؛ ایشان سنگ صبور و به قول پدر بزرگوارشان ام ابیها (مادر پدرش) بودند.

ابوبکر جابر جزایری می نویسد: فاطمه در نوع زندگی کردنش همانند زنان امیر و وزیران لباس ابریشمی بلند پوشیده نبود که بهترین غذاها را می خورند و خادم ها را به خدمت خود گمارند بلکه فاطمه (سلام الله علیها) در

^۳ مجلسی، بحار الانوار، ج ۴۱، ص ۸۹

^۴ همان، ج ۴۳، ص ۱۵

^۵ چینی فروشان، صداقت و سیمای صادقین در قرآن و حدیث، ص ۱۲۸

رود به خانه خلیفه وقت و فرمان را از او می گیرد، بعد آن فرمان را به عنف از ایشان می گیرند و سپس به شکل دیگری با امیرالمؤمنین (علیه السلام) در مسجد مدینه حاضر می شود و اوضاع عجیبی پیش می آید که آخر کار دیگر مجبور شد با آنها در بیافتد رسماً در افتاد.

این ها تنها چند مورد از شاخصه های اجتماعی حضرت زهرا (سلام الله علیها) بود که او را به یک نمونه مشرق از زنان مومن و ایمانی تبدیل کرده است که همواره برای دیگران نمونه ای الهی بوده است.

نتیجه گیری

حیات طیبیه حضرت زهرا (سلام الله علیها) به ما درس‌های ارزشمندی درباره ایمان، خانواده، عدالت، خدمت به جامعه و صبر می‌دهد. این ویژگی‌ها می‌توانند به عنوان راهنمایی برای زندگی بهتر و معنادارتر در دنیای امروز مورد استفاده قرار گیرند.

مهم ترین نتایجی که می‌توان از شاخصه های حضرت زهرا(سلام الله علیها) در زندگی فردی و اجتماعی گرفت عبارتند از:

۱-ایشان به عنوان یک همسر و مادر نمونه، اهمیت خانواده را به خوبی نشان دادند. این نشان می‌دهد که خانواده باید در اولویت زندگی ما باشد و باید برای تقویت روابط خانوادگی تلاش کنیم.

۲-همواره در خدمت به دیگران و کمک به نیازمندان پیشگام بودند. این نشان می‌دهد که خدمت به جامعه و دیگران یکی از ارکان زندگی سالم و معنادار است.

۳- در مواجهه با مشکلات و چالش‌ها، حضرت زهرا (سلام الله علیها) صبر و استقامت نشان دادند. این ویژگی می‌تواند به ما یادآوری کند که در زندگی با چالش‌ها باید با صبر و استقامت برخورد کنیم

۴-حضرت زهرا(سلام الله علیها) در زمان خود در بسیاری از مسائل اجتماعی و دینی فعال بودند. ایشان به عنوان یک الگو برای زنان مسلمان، به ترویج ارزش‌های اسلامی و اجتماعی پرداختند و به دیگران نشان دادند که زنان نیز می‌توانند در عرصه‌های مختلف جامعه نقش مؤثری ایفا کنند.

۵. این بانوی بزرگوار به عنوان یک نماد ایستادگی در برابر ظلم و ناعدالتی شناخته می‌شوند. ایشان با شجاعت و قاطعیت در برابر ظلم‌هایی که به خانواده‌اش روا داشته می‌شد، ایستادند و این پیام را به جامعه منتقل کردند که باید در برابر ظلم و ستم ایستاد.

۶-حضرت زهرا(سلام الله علیها)با مهربانی و دلسوزی به دیگران رفتار می کرد و همیشه در خدمت افراد نیازمند بود. او در روابط اجتماعی خود، اعتماد به نفس و احترام به دیگران را ترویج می کرد و همواره به عقیده و اعتقادهای خود پایبند می ماند.

۷-حضرت زهرا (سلام الله علیها) با اخلاق برتر، صداقت، صفا، بیان عمق فضل و الطاف حقیقی، طاقت تحمل حملات و تهیجات دشمن در مسیر رشادت و اخلاق آدمیانه قرار گرفت.

با این جمع بندی می توان به این نتیجه رسید که بهترین الگوی زنان چه در زندگی فردی و چه در زندگی اجتماعی از هر نظر، بانوی بزرگوار حضرت فاطمه زهرا(سلام الله علیها) می باشد.ایشان با رفتارشان با همسر و فرزندانیشان به ما یاد یاد دادند که چگونه با صبر و بردباری، با محبت و احترام، بابخشندگی و نیکوکاری، همسر و مادر نمونه ای برای خانواده شد. چه بسا که این بانوی بزرگوار مشکلات و مصائبی در زندگی خود داشتند که ما تحمل هیچ کدام از این ها را نداریم. پس بهتر است با شناخت سیره این بزرگوار پیرو راه ایشان باشیم و روز به روز زندگی خود را با الگو گیری از این بانوی بزرگوار تقویت بخشیم.

منابع

✽قرآن

✽نهج البلاغه

- ۱- آیت الله خامنه ای در دیدار با مداحان اهل بیت (علیهما السلام) و شاعران، ۱۳/۱۰/۱۴۰۲
- ۲- بنی هاشمی، سید محمد، مکارم فاطمی (سلام الله علیها) گفتارهایی درباره ی عزت نفس، راستگویی و امانت داری، تهران، خسروخوبان، ۱۴۰۱
- ۳- جمعی از نویسندگان، فروغ جاودانه نگاهی به زندگانی فاطمه زهرا (سلام الله علیها)، قم: صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، مرکز پژوهشهای اسلامی، ۱۳۸۴
- ۴- چین فروشان، حدیث، با نظارت محمد بیستونی، صداقت و سیمای صادقین در قرآن، قم، بیان جوان، ۱۳۸۸
- ۵- حاکم النیشابوری، ابو عبدالله محمد بن عبدالله، المستدرک علی الصحیحین، ج ۳، تحقیق مصطفی عبد القادر
- ۶- حسینی المرعشی، نورالله، احقاق الحق و ازهاق، ج ۱۰، قم، مکتب آیت الله المرعشی، اول، ۱۴۰۴ ق
- ۷- دشتی، محمد، نهج البلاغه، انتشارات پیام عدالت، ۱۳۹۵
- ۸- دهقان، اکبر، ۲۵ سخن پیرامون شخصیت حضرت فاطمه زهرا (سلام الله علیها)، قم، حرم، ۱۳۸۸
- ۹- رضوانی، علی اصغر، فاطمه زهرا (سلام الله علیها) در نگاه دیگران، قم، دلیل ما، دوم، بهار ۱۳۹۲
- ۱۰- _____، الگوی برتر، قم، مسجد مقدس جمکران، اول، ۱۳۸۶

- ۱۱-رحمانی همدانی،احمد،فاطمه زهرا شادمانی دل پیامبر،تهران،۱۳۸۱
- ۱۲- زهره منش،غلامرضا،ریحانه النبی،غلامرضا زهره منش
- ۱۳- طاهرزاده،اصغر،بصیرت فاطمه زهرا(سلام الله علیها) در ریشه یابی آفات حذف حاکمیت دینی از مدیریت جهان،اصفهان،لب المیزان،دوم،۱۳۸۸
- ۱۴- طبرسی،احمد بن علی،الاحتجاج،ج ۱،قم،منظمه الاوقات و الشئون الخیریة دار الاسوة للطباعة و النشر، ۱۴۲۲
- ۱۵- طوسی،محمد بن حسن،الامالی،ج ۱،قم،دارالثقافه،اول،۱۴۱۴ق
- ۱۶- عطا، دار الکتب العلمیة - بیروت الطبعة،الأولی، ۱۴۱۱هـ - ۱۹۹۰
- ۱۷- قرائتی،محسن،تفسیر نور،ج ۷،تهران،مرکز فرهنگی درس های از قرآن،یازدهم،۱۳۸۳
- ۱۸- کلینی،محمد بن یعقوب،اصول الکافی،ج ۲،تهران،کتابفروشی علیمه اسلامی،۱۳۶۹
- ۱۹- مجلسی،محمد بن باقر محمدتقی،بحار الانوار الجامعه لدرر اخبار الائمه الاطهار(علیهما السلام)،ج ۱۰۲،بیروت داراحیاء التراث العربی، ۱۴۴۰
- ۲۰- مکارم شیرازی،ناصر،تفسیر نمونه،ج ۲۲،تهران،دارالکتب اسلامیة،۱۳۵۳
- ۲۱- نیلی پور،مهدی،فرهنگ فاطمیه(الفبای شخصیتی حضرت زهرا(سلام الله علیها))،بوستان فدک،دوم،۱۳۹۴

سایت

- ۱- سایت خبرگزاری رسمی حوزه <https://hawzahnews.com>